Kaivosylitarkastaja Riikka Aaltonen
Hallitusneuvos Tuula Manelius
Teollisuusneuvos Sampsa Nissinen

LAUSUNTO

13.1.2023

Valtiovarainkunnan verojaoston kuuleminen
3.01.2023 klo 10.15
HE 281/2022 vp

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN KIRJALLINEN LAUSUNTO VALTIOVARAINVALIOKUNNAN VEROJAOSTOLLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE KAIVOSMINERAALIVEROA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE281/2022)

Työ- ja elinkeinoministeriö on esityksen ollessa lausuntokierroksella tuonut esiin, että käyttöön otettavalla kaivosmineraalien tuotantoon kohdistuvalla verolla saattaa olla vaikutusta malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvään investointihalukkuuteen.

Euroopan unionilla on tarve nopeuttaa uusiutuvan energian ratkaisujen rakentamista ja käyttöönottoa sekä vähentää riippuvuutta venäläisestä fossiilienergiasta, kemikaaleista sekä muista raaka-aineista aiottua nopeammin. Tavoitteena on parantaa näin EU:n strategista autonomiaa, omavaraisuutta ja resilienssiä sekä varmistaa tarvittavat raaka-aineet EU:n vihreän siirtymän tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä edellyttää eurooppalaisen kaivostuotannon lisäämistä. Lisäksi unionin resilienssiä vahvistetaan monipuolistamalla hankintaketjuja esimerkiksi kumppanuuksilla raaka-ainerikkaiden kolmansien maiden kanssa. Edellä mainittujen tavoitteiden edistämiseksi komissio julkistaa maaliskuussa raaka-ainepaketin (Raw Materials Act).

Kaivosveroon liittyy laaja kansallinen yksimielisyys sen tarpeesta, ja siihen on kohdistettu suuret odotukset. Tässä yhteydessä on usein mainittu vertailukohteena Norjan öljyrahasto. Hallituksen esityksessä asetettu maltillinen tuotto-odotus osoittaa realistista käsitystä Suomen kaivosteollisuuden mittakaavasta. Kuten esityksestä käy ilmi, merkittävä osa verotaakkaa painottuu pienelle joukolle yrityksiä, sillä määrällisesti valtaosa maamme kaivoksista tuottaa teollisuusmineraaleja, joiden arvo muodostuu pääosin jatkojalostuksesta erilaisiin käyttökohteisiin raaka-aineen ollessa arvoltaan vähäistä.

Kaivosmineraaliveron keskeisistä maksajista useammalla on kotimaista omistusta, joten yhteiskunnallemme tulee hyötyjä näiltä toimijoilta monella tavalla. Yksi metallikaivoksista maksaa nyt esitettyyn veroon suhteutettuna huomattavaa rojaltia valtiolle jo nykyisellään muun lainsäädännön perusteella. Kaivoslain nojalla maksettavat maanomistajakorvaukset, jotka esityksessä mainitaan rojaltityyppisenä korvauksena, ovat kansainvälisesti poikkeava maksu, joten vertailtaessa eri maiden rojaltitasoja ja nyt esitetyn maksun tasoa ja sen riittävyyttä, tulisi tämä seikka huomioida.

Kestävän kehityksen mukaisesti raaka-ainetarpeita pyritään enenevässä määrin tyydyttämään myös sekundäärisistä lähteistä. Kaivannaisjätteet, eli rikastushiekat ja sivukivet, muodostavat raaka-ainereservin, joten olisi tärkeää selkeyttää miten näitä materiaaleja kohdellaan verotuksellisesti uusiokäyttövaiheessa. Veron yksityiskohtia täsmennettäneen alemman tasoisella sääntelyllä.

Tuotantoon kohdistuvien kustannusten kohoaminen vaikuttaa yleensä lopputuotteen hintaan. Vaikutusarviossa oletetaan, ettei teollisuusmineraalien tuotantoon kohdistuvalla verolla olisi tällaista seurausta. Tämä jää nähtäväksi.

Investointihalukkuutta mahdollisesti vähentävä kaivosmineraalivero on vaikeasti yhteen sovitettavissa aiemmin mainittujen Euroopan unionin tavoitteiden kanssa. Kuten esityksessä todetaan, kaivosmineraaliveron vaikutusta investointihalukkuuteen on vaikea arvioida tai seurata, kun toimialaan kohdistuu samaan aikaan muitakin merkittäviä sääntelymuutoksia, joilla on osin saman suuntaisia vaikutuksia. Yksittäisen sääntelymuutoksen vaikutusta on vaikea erotella.